

8. Zajedno za Dinamo³

Inicijativa *Zajedno za Dinamo* pojavila se u jesen 2010. godine (prvih 11 članova udružili su se u Inicijativu 13.9.2010., a prva objava na društvenim mrežama bila je 23.9.2010., usp. <https://www.facebook.com/pages/Zajedno-Za-Dinamo/152476774785393>), kao građanska inicijativa dijela članova Nogometnog kluba *Dinamo* s ciljem zajedničkog djelovanja na demokratizaciji svojeg kluba, u pravnom smislu udruge građana. Demokratizacija bi se primjerice očitovala u potpunoj informiranosti članova o radu udruge te izbore za njezine dužnosnike u kojima mogu sudjelovati svi članovi, birati i biti birani, pa tako i direktno ili indirektno sudjelovati u određivanju načina rada, ustrojstva i politike udruge građana NK *Dinamo*. Osnivanje Inicijative jasno pokazuje da putem vlastite udruge članovi nisu mogli ostvariti navedene ciljeve, a po javnosti predstavljenim zahtjevima ni neka zakonski zagarantirana prava (primjerice da su potpuno informirani o radu udruge i da njihov glas bude predstavljen u Skupštini udruge).

Pregledno su težnje Inicijative prenijete u pozivu javnosti da ju podrži, pri čemu se navodi da Inicijativa želi:

- „- demokratski ustroj po uzoru na najveće europske klubove,
- demokratski izbor predsjednika i njegovog tima većinom glasova članova kluba, a ne samo nekolicine odabranih, poslušnih i podobnih,
- transparentno financijsko i svako drugo poslovanje kluba,
- klub u kojem se poštuje Statut i zakoni RH,
- klub u kojem su jedini kriteriji pri zapošljavanju stručnost i kompetentnost,

³ Približno jedna trećina ovog poglavlja pojavit će se u izmijenjenom obliku kao dio članka napisanog zajedno s Loïcom Tregouresom o usporedbi inicijativa *Zajedno za Dinamo* i *Naš Hajduk*. Članak je prihvaćen za objavu u časopisu *Soccer and Society* 2017. godine.

- klub u kojem postoji pojam odgovornosti, ali ne postoji pojam nepotizma,
- klub koji sustavno radi na proširenju članstva i okupljanju svih njegovih navijača,
- klub koji poštuje sve svoje legende,
- klub koji će biti ponos svih navijača Dinama, gdje god oni živjeli“ (usp. <http://www.gopetition.com/petition/39807.html>).

Od samog početka *Zajedno za Dinamo* pokazuje da je *drukčija* navijačka pojava i da je njezin središnji put djelovanja pravan i odvija se kroz državne institucije. Iako su joj prethodili pozivi navijačima na humanitarnu akciju i bodrenje kluba, u javnosti se prvim činom Inicijative (usp. Mušlek 2015) percipira pismo poslano Dinamovom nadzornom odboru 28. 10. 2010. godine. Naglasivši u preambuli pisma da članovi udruženi u Inicijativu žele revitalizirati interes za klub i posjete utakmicama, četrdeset članova, u skladu sa zakonskim ovlaštenjima, dopisom odašilje upozorenje Nadzornom odboru i ostatku Dinama o uočenim nepravilnostima u radu kluba te povredama Zakona o udrugama, Zakona o sportu i Statuta NK *Dinamo*. Neki od navedenih primjera su: (1) u Skupštini kluba nalaze se osobe koje uopće nisu njegovi članovi ili su dužnosnici nekog drugog kluba ili nacionalnog nogometnog saveza, (2) budući da članove Skupštine predlaže Izvršni odbor udruge, a Skupština potom odlučuje o upravljačkim tijelima kluba pa i Izvršnom odboru, članovi zapravo nemaju mogućnost sudjelovati u radu svoje udruge.

Kako Klub i Nadzorni odbor nisu odgovorili Inicijativi, a nisu im ni dopustili pristup skupštini u prosincu 2010., unutar Inicijative pokreću se daljnje akcije i motivira članstvo na borbu za zakonom zagaranirana prava. Tu osobito valja istaknuti članski zahtjev Klubu za ostvarivanjem zakonskog prava na obaviještenost o njegovim osnovnim aktima i poslovanju, potom, nakon što ni na jedan zahtjev nisu dobili odgovor, slanje zahtjeva Ministarstvu znanosti, obrazovanja i sporta za nadzorom nad radom Kluba te Gradskom uredu za opću upravu za kontrolom rada udruge građana NK *Dinamo*. Gradski se ured očituje i proglašava nenadležnim za kontrolu rada spomenute udruge, a Ministarstvo se javlja tek nakon intervencije pučkoga pravobranitelja u siječnju 2011. godine i također tvrdi da nije nadležno za Dinamov rad. Kako se ovime pokazuje da se nijedna zakonom određena institucija ne smatra nadležnom za nadzor rada udruge NK *Dinamo*, već prvi mjeseci rada Inicijative otkrivaju da njezina borba nije usmjerena na samo jedan nogometni klub, već je to mnogo šira borba za funkcioniranje hrvatskih institucija i pravnog sistema, što će se potvrđivati i kroz sve buduće

aktivnosti. U proljeće 2011. godine, nakon što je Gradski ured za opću upravu upisao promjene klupskog statuta i rješenja sporne Skupštine NK Dinama, stotine članova šalje žalbu Ministarstvu uprave zbog tog upisa te upozoravaju na nezakonitost održane Skupštine i njezinih pojedinih akata, između ostalog zbog sudjelovanja na njoj zakonski spriječenim osobama, nepozivanja skupštinara te drugih kršenja zakona, statuta i prava članova. Ministarstvo uprave ovu je žalbu odbilo uz obrazloženje da se radi o unutarnjim pitanjima udruge. Inicijativi je ovakav službeni odgovor neprihvatljiv, no ne odustaje od borbe legalnim putem, a za što plodove počinje ubirati tek za nekoliko godina. Naime u travnju 2013. godine Visoki upravni sud u Zagrebu donosi odluku u korist Inicijative u predmetu tužbe protiv Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta te presuđuje da Ministarstvo mora odgovoriti na predstavke građana s legitimnim interesom, kao što su u konkretnom slučaju Dinamovi članovi. Važan uspjeh za Inicijativu predstavlja rješenje Sportske inspekcije MZOS-a iz srpnja 2014., prema kojemu se poništava rješenje Kontrolnog ureda Grada Zagreba iz travnja te godine o prestanku nadzora nad GNK *Dinamo* te se istom klubu naređuje da osigura članovima uvid u opće i pojedinačne klupske akte i drugu relevantnu dokumentaciju neophodnu za obaviještenost o radu kluba. Obveza je Kluba i Statutom propisati načine i uvjete izbora te prava i dužnosti klupskih povjerenika. Dugotrajan je bio put realizacije ovoga rješenja, pa unatoč nerijetkom isticanju Dinamove uprave kako su oni ponajbolje organizirana poslovna jedinica u Hrvatskoj, traženo nisu mogli ostvariti ne samo u zakonskom roku od 60 dana nego su i realizaciji pristupili tek nakon dva zatražena produljenja i sedam mjeseci. Budući da ni novi Statut kluba nije svakom članu osigurao jednakost u udruzi te mogućnost da bira i bude biran, valja očekivati novu reakciju nadzornih državnih tijela i sportske inspekcije. No s obzirom na to da je za prvo obvezujuće rješenje po Klub državnim institucijama trebalo gotovo tri i pol godine, i to nakon što je inicijativa *Zajedno za Dinamo* prijavila nezakonitosti, očekivano je da je borba za demokratizaciju kluba u kojemu bi svi članovi imali ista prava, te za bolji i učinkovitiji rad državnih institucija, još daleko od kraja.

Inicijativa *Zajedno za Dinamo* je tijekom cijele ove pravne bitke razvila i druge aktivnosti svojeg djelovanja. Tako je primjerice (uz napomenu da se sve aktivnosti zbog brojnosti neće moći navesti) na različite načine poticala navijačku privrženost klubu, npr. pozivima na slanje starih i novih fotografija vezanih uz klub, njegove simbole i navijanje; organizirala učlanjivanje i povećanje broja članova kluba; promicala kulturu sjećanja vezanih uz klub, osobito uz njegove bitne događaje i uspjehe, ali i preminule navijače, posebice one stradale u

Domovinskom ratu; promovirala ukrašavanje gradova klupskim simbolima; organizirala mnoge humanitarne akcije; javno upozoravala na financijski sumnjive klupske poslove, netransparentnost potrošnje dobivenih sredstava te ugrožavanje njegovih rezultata i razvoja prodajom jedva punoljetnih igrača; prezentirala različite modele ustroja nogometnih klubova te uspješnost klubova zasnovanih na modelu jedan član – jedan glas; počela organizirati navijanje na jednom dijelu istočne tribine; društveno se angažirala pozivajući na učinkovitiji rad državnih tijela uz svaku sumnju koja se pojavi vezano uz nelegalnost i korupciju; javno osudila svako nasilje (pa tako i spram Kluba i dužnosnika), smatrajući ga i kontraproduktivnim i sramotnim; pozivala na dostojno obilježavanje državnih blagdana, primjerice Dana državnosti, Dana neovisnosti, Božića itd.; promovirala suradnju s udrugama navijača drugih klubova u Hrvatskoj radi ostvarivanja zajedničkih ciljeva demokratizacije hrvatskog nogometa; u zadnje vrijeme osobito poziva na uključenje navijača u MNK *Futsal Dinamo* kao klub kroz koji navijači žele primjerom pokazati kako žele i mogu voditi članski ustrojen nogometni klub, i tako dalje.

Rad inicijative *Zajedno za Dinamo* od početka je medijski praćen i njezini su članovi svoje ideje predstavljali u televizijskim i radio emisijama te novinama i magazinima. Iako ova medijska nazočnost pokazuje uvažavanje i poštivanje ideja, očitovan i u otvorenoj podršci nekih novinara i dijela javnosti, mnogi akteri sportske i javne hrvatske scene Inicijativu nisu blagonaklono dočekali, a osobito GNK *Dinamo* i njemu bliski novinari. Važnu je podršku putem pisma Inicijativa dobila 2011. g. od Hannesa Swobode, tadašnjeg izvjestitelja Europskog parlamenta za Hrvatsku, u tom trenutku zemlju kandidatkinju za ulazak u Europsku uniju, zbog angažmana u „borbi protiv kršenja članskih prava, nedostatka transparentnosti i potencijalne korupcije“. Djelatnost i ideje Inicijative javno su u svibnju 2012. potpisima podržali mnogobrojni hrvatski intelektualci, među kojima se nalaze i mnogi akademici i sveučilišni profesori. I autor ovoga rada je jedan od potpisnika. Inicijativa dobiva podršku i od bivših klupskih igrača, a neki od njih na sličnoj platformi i povezano s njom stvaraju novu inicijativu, *Za naš Dinamo* (nositelji Dario Šimić, Igor Bišćan, Silvio Marić i Tomo Šokota). Dva mjeseca nakon osnivanja, u svibnju 2014. godine, *Za naš Dinamo* pokreće skupljanje potpisa za peticiju kojom se u GNK Dinamu traži uvođenje izbora po načelu jedan član – jedan glas, za što je skupljeno gotovo 50 000 potpisa. Rad ove inicijative, kao i *Zajedno za Dinamo*, pratio je velik dio ne samo navijača već i običnih građana, čega je samo jedan pokazatelj to što je *Facebook* grupa *Zajedno za Dinamo* prestigla brojku od 20 000 članova.

S druge strane u samom Dinamu vrlo negativno gledaju na pojavu i rad inicijative *Zajedno za Dinamo*, i u javnom dopisu iz prosinca 2011. navode ju kao jednu od najvećih izvora negativnosti koje se odvijaju oko kluba (usp. <http://www.jutarnji.hr/prestraseni-zaposlenici-dinamo--kako-bi-ste-se-vi-osjecali-da-ispred-vase-firme-huligani-masunozevima-/993737/>). Vrhunac negativnog tretmana događa se u rujnu 2015., kad se članove Inicijative u jedinom objavljenom komentaru na službenoj Dinamovoj internetskoj stranici naziva huliganima (usp. <http://gnkdinamo.hr/HR/Novosti/Clanak/ferrari-treba-znati-voziti>). Krimen huliganstva naglašavaju i neki televizijski komentatori tijekom prijenosa utakmica te novinari u napisima. Čini se apsurdnim da je Inicijativa koja je javno protiv svakoga nasilja (npr. u postu Inicijative na Facebooku od 14.12.2010. stoji: „osuđujemo apsolutno sve vrste vandalskog ponašanja, fizičkog i verbalnog nasilja“) uopće prozivana za huliganstvo, a i autor teksta, kao podržavatelj Inicijative, može posvjedočiti da ni ne zna za ikoji nasilnički ispad vezan uz njene članove, a niti se sam smatra huliganom niti im pruža podršku. Razlozi za podršku Inicijativi drukčiji su i dijelom se mogu iščitati u iskustvu koje slijedi.

Moj susret s Nogometnim klubom *Dinamo* dogodio se spontano, nepromišljeno, kao *prirodna* posljedica inkulturacije u lokalnu sredinu u dječjoj dobi. Jedna od prvih scena plača iz ranog djetinjstva koje se sjećam bila je kad su svi u mojoj ulici u podsljemenskom dijelu grada govorili o nekakvoj važnoj Dinamovoj utakmici, a stariji su se pripremali za odlazak na nju. Među njima i moj otac kojega moje suze kao dječaka u dobi od 4-5 godina nisu natjerale da me odluči povesti sa sobom, pa je dječju agoniju tek sat-dva prije početka utakmice odlučio prekinuti *deda*, odlukom da i sam ode na utakmicu i mene povede. Kroz nekoliko godina već su se u obiteljskom albumu pojavile moje fotografije u Dinamovom dresu i s klupskom zastavom, a tijekom druge polovice osnovne škole, i potom srednje, započeli su odlasci na utakmice sa školskim kolegama, prekinuti ratnih devedesetih kada je policija postala vrlo agresivna i provokativna spram Dinamovih navijača, nevoljnih da prihvate da je njihov klub promijenio ime odlukom državnoga vrha i u javnoj percepciji gotovo postao privatna stvar predsjednika države. Studij, drugi interesi, neugoda policijskih pretresa i sumnjičavih pogleda prije utakmice, stanje u klubu i društvu uzrokovali su da potpuno izgubim interes za nogomet pa sam otad samo iznimno i rijetko bio na stadionu. Ne skrivam da su na to utjecale i činjenice da je klub prvo postao klubom državnoga vrha i vladajuće stranke, potom je čudno privatiziran i došao u vlasništvo odabranih pojedinaca bliskih politici, da bi s propašću te ideje postao udruga građana, u kojoj i

opet glavnu riječ vode odabrani pojedinci, koje je na tu poziciju smjestio netko nepoznat. Sve je to bilo u suprotnosti s mojom percepcijom tog kluba kao narodnog, zajedničkog, na čije su utakmice zajedno išli inženjeri i zidari, siromašni i imućni, građani skloni nacionalnoj ideji, kao i socijalistički orijentirani građani (baš je blizu moje ulice živio jedan od najboljih Dinamovih direktora iz socijalističkog vremena). Dinamo je kao sportski kolektiv bio zajedničko kulturno dobro svih; pojava koja integrira te sastavni dio identiteta nas Zagrepčana. Selidba i život u prilično udaljenom jadranskom gradu još su me više odvojili od Dinama, no on je zadržao bitno mjesto u mojim sjećanjima. Kad su se u medijima počele pojavljivati priče o inicijativi *Zajedno za Dinamo* i tome što ona želi, nije bilo razloga da imalo dvojim: spremno sam potpisao peticiju kojom podržavam nju i njezine zahtjeve. Isto je bilo i kasnije, kad mi se Inicijativa obratila pismom i upitala o spremnosti da kao dio akademske zajednice podržim njezin rad. Učinio sam to kao i mnogi kolege, pa tako zajedno s njima i drugim članovima Inicijative za Nogometni klub *Dinamo* postao i – huliganom. Iznimno me uvrijedio autorski komentar javnosti nepoznatog Daria Horvata (od čijih se komentara GNK *Dinamo* službeno ograđuje, no čije su komentare jedno vrijeme jedine objavljivali na svojim mrežnim stranicama) kako smo svi mi vezani za *Zajedno za Dinamo* huligani. Eto, tako sam i ja postao huligan, bez da sam ikoga ikad na stadionu vizualnom porukom, verbalno ili fizički napao ili provocirao. Svi susreti s drugima u Inicijativi uvjerili su me da su i ostali takvi, i da su osuđivanja bilo kakvog nasilničkog ponašanja iskrena i u srži ideje Inicijative. Često su mi u susretima i sami članovi naglašavali kako su iznad bilokakvih podjela, da ima tamo i simpatizera lijevoga SDP-a i desnoga HDZ-a, i ekonomista i filozofa, i društvene elite i društveno marginaliziranih. Inicijativa je to bez lidera, u kojoj su svi jednaki, i sve se odluke donose zajednički, a s obzirom na okolnosti, svatko može predstavljati Inicijativu. Sve u Inicijativi ujedinjava samo Dinamo, pa u njoj vidim kakav bi taj klub mogao biti: zajedničko dobro svih i mnogo mi bliži nego ovaj sada sa zatvorenim i isključivom elitom. A s obzirom i na cjelokupnu društvenu korist od postupaka koje je Inicijativa pokrenula, osobno mi se čini nemogućim da ju ne podržim.

Zajedno za Dinamo, može se zaključiti iz predstavljenoga, pripada novom tipu navijačkih praksi koji se tijekom zadnjih desetljeća proširio Europom, a koji se, ako je uopće homogen, može nazvati na različite načine, primjerice posthuliganskim (usp. Giulianotti 2007) ili, sukladno vremenu, postmodernim. Njegova je bitna značajka da navijači svoj prostor djelovanja i izražavanja više ne vide samo na tribinama tijekom utakmica, već je njihovo područje angažmana vezano uz klub mnogo

šire i sustavnije pa osnivaju udruge, pokreću publicističku djelatnost, institucionalno se bore za svoja prava i sl. U slučaju inicijative *Zajedno za Dinamo* posebice je zanimljiv širi građanski aktivizam, jer se borba navijača za svoj klub, koja se vodi putem borbe članova udruge NK *Dinamo* za participirajuću demokraciju, zapravo pretvara u borbu za poštivanje i implementaciju nacionalnih zakona i propisa te odgovornije i učinkovitije funkcioniranje institucija na lokalnoj i nacionalnoj razini. Iako po tome jesu specifični u europskim okvirima, po drugim paralelama su vrlo bliski mnogim navijačkim fenomenima u Europi, primjerice težnji navijača da sudjeluju u upravljanju svojim klubovima, ne prihvaćajući modernističku postavku o neupitnom autoritetu i moći s kakve često nastupaju upravljači klubova, a vrlo je izražena i u Dinamovom slučaju, te cjelokupnom angažmanu na dekomercijalizaciji nogometa i otporu njegovom modernom otuđujućem obliku, u kojemu se navijače teži pretvoriti u potrošače (Cricher 1979:170-171). Posebno se zanimljivim čini promatrati ovaj spor navijača i članova udruge s vodstvom kluba kao kulturnu borbu oko značenja nogometnog kluba i njegovog odnosa s lokalnom zajednicom te njezinim identitetom. S jedne strane tako imamo navijače koji na tribinama često znaju staviti transparent natpisa „Mi smo Dinamo“, dakle one koji klub prvenstveno shvaćaju kao identitetnu kategoriju i zajedničko kulturno dobro, a s druge strane klupsku upravu u kojoj neke pojedince javnost i državna tijela sumnjiče za sukob interesa i stvaranje znatne imovinske koristi u poslovima vezanima za klub. Ne prihvaćajući postojeće stanje, kao ni pokušaje Uprave da ih uvjeri da je realitet u kojem je trenutno klub najbolji mogući, Dinamovi navijači, a inicijativa *Zajedno za Dinamo* samo je jedan vid toga, odbijaju biti disciplinirani i odlučuju se za otpor (usp. Foucault 1983:208). Postmodernom vrijeme u kojemu svatko ima mogućnost, primjerice putem različitih internetskih servisa, predstaviti svoj glas te u kojemu je aktivističko organiziranje građana vezano za neku ideju ili društveno pitanje i bez institucionaliziranja (ili je ono vrlo labavo i promiče se egalitarnost) vrlo popularno (usp. Melucci 1988), [jedna varijanta toga bi bilo ono što Maffesoli (1996) zove plemenima, a u kojemu i sam nogomet potiče dediferencijaciju aktera (Lash 1990:173) promičući model da su navijači sastavni *dio igre*], kontekst je koji omogućio nastanak i djelovanje inicijative *Zajedno za Dinamo*, uz sve specifičnosti i problematičnosti hrvatske situacije. Nositelji inicijative *Zajedno za Dinamo*, kao i sličnih navijačkih pojava u Europi, mahom su pripadnici nove srednje klase, intelektualci kozmopolitskog habitusa, udruženi u neovisnu udругu i skloni izazivanju uobičajene političke pasivnosti navijačkih organizacija u odnosima s Klubom (usp. Haynes 1992), pa i otvoreno politički, u smislu izravnoga djelovanja za

polis i javno dobro, a ne pripadanja nekoj političkoj opciji (Giulianotti 2007:40). Inicijativu *Zajedno za Dinamo* zato smatram dobrim primjekom onoga što Giulianotti (Ibid.) naziva *posthuliganskim* navijačkim djelovanjem i vidi fazom razvoja navijačkog pokreta, u kojemu pojedinci iz klubova, medija ili politike mogu vidjeti huligane samo zbog instrumentalističkih razloga.